

Vold mot eldre - de usynlige overgrepene

Romerike Krisesenter IKS

KONGSLIEN KRISESENTER IKS

Miljøterapeut Camilla Graff av Øhr

Romerike Krisesenter IKS

ROMERIKE KRISESENTER IKS

Innhold

- ▶ Krisesenterloven
- ▶ Om Romerike krisesenter
- ▶ Hva er vold
- ▶ Vold mot eldre
- ▶ Å møte en utsatt

Lov om kommunale krisesentertilbud (Krisesenterloven) - 01.01.2010

- ▶ Kommunen skal sørge for et krisesentertilbud for de som er utsatte for vold eller trusler om vold i nære relasjoner, og som har behov for rådgivning eller et trygt og midlertidig botilbud
- ▶ Brukergruppenes særskilte behov skal ivaretas (barn, menn, etniske minoriteter, LHBT-personer, eldre, nedsatt funksjonsevne)
- ▶ Individuell tilrettelegging av tilbudet
- ▶ Helhetlig oppfølging og samordning med tiltak ellers i hjelpeapparatet

Krisesenterloven forts.

Krav til innholdet i krisesentertilbudet

- ▶ Lavterskeltilbud, ingen krav til henvisning
- ▶ Døgntilbud med råd og veiledning per telefon
- ▶ Et trygt midlertidig bosted
- ▶ Dagtilbud til tidligere brukere eller de som ikke har behov for et midlertidig bosted
- ▶ Samtaletilbud til voksne og barn
- ▶ Hjelp til å ta kontakt med og følge til hjelpeapparatet
- ▶ Oppfølging i reetableringsfasen

Meldeplikt og avvergeplikt

Uten hensyn til taushetsplikten.

- ▶ **Meldeplikt etter barnevernloven § 6-4**
  - ▶ Plikt til å melde fra til den kommunale barneverntjenesten av eget tiltak ved alvorlig bekymring.
  - ▶ Selvstendig og personlig ansvar.
- ▶ **Avvergeplikt etter straffeloven § 196**
  - ▶ Inntreer når du holder for sikkert eller mest sannsynlig at den straffbare handlingen vil bli eller er begått, gjelder bestemte paragrafer.
  - ▶ Avverge handlingen ved å anmelde forholdet til politiet eller på annen måte avverge.

Selskapet

- ▶ Romerike krisesenter IKS eies av 14 kommuner på Romerike og yter tjenester til 285.000 innbyggere.
- ▶ Krisesenteret ble startet opp julen 1979 i en to-roms leilighet på Lørenskog
- ▶ 16.mars 2011 endret vi organisasjonsform og ble et interkommunalt selskap
- ▶ Med innføringen av krisesenterloven, endringen av organisasjonsformen og flere fagutdannede, er senteret profesjonalisert.
- ▶ Norges nest største krisesenter i antall plasser og antall brukere.
- ▶ Krisesentertilbudet er det eneste hjelpetiltaket med særlig kompetanse på beskyttelse og sikkerhet, råd og veiledning til mennesker utsatt for vold i nære relasjoner.

Personalet

- ▶ Det er 26 faste ansatte ved krisesenteret, fordelt over 20 årsverk.
- ▶ Vi har stor variasjon i formell kompetanse, erfaringsbakgrunn og interesseområde i vår personalgruppe.
- ▶ Personalet er miljøterapeuter med forskjellig fagutdanning, miljøarbeidere med variert kompetanse, administrasjonskonsulent og ledelse.
- ▶ Vi har tre barnefaglig ansatte som jobber rettet mot barna som bor hos oss.

Hvordan arbeider vi på Romerike krisesenter?

- ▶ Vi jobber ut fra verdiene; anerkjennelse, vennlighet og samarbeid
- ▶ Alle som oppsøker oss får to kontaktpersoner
- ▶ Individuelle samtaler, bearbeiding og nyorientering
- ▶ Vi arbeider ut fra informasjonen brukeren gir oss, og de valgene den enkelte tar
- ▶ Vi foretar kontinuerlige sikkerhetsvurderinger i forhold til den enkeltes trusselbilde
- ▶ Råd og veiledning
  - sikkerhetstiltak
  - rettigheter og plikter
  - veien videre
- ▶ Kontakt og samarbeid med hjelpeapparatet
- ▶ Bistår i prosessen tilbake til hverdagslivet (trusselbildet avgjør)
- ▶ Oppfølging etter de har flyttet ut

Hva er vold?

- ▶ *Vold er enhver handling rettet mot en annen person som ved at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller å slutte å gjøre som den vil.*
Per Isdal, Alternativ til Vold (ATV)

Hva er vold forts.

- ▶ **Fysisk vold**: handlinger som medfører smerte eller skade, bruk av fysisk tvang eller bruk av medisiner mot den eldre sin viten eller vilje.
  - ▶ F.eks. slag, spark, lugging, dytting, hardt stell, ikke nok mat, overmedisinering
- ▶ **Psykisk vold**: trusler om vold, utskjelling, ydmykelser, degradering, truende adferd, kontroll, sjalusi, isolering, umyndiggjøring.
- ▶ **Materiell vold**: knuse eller ødelegge ting eller true med å gjøre det, rive i stykker klær, rasere inventar o.l.
- ▶ **Seksuell vold**: enhver form for uønsket seksuell kontakt. Aggresjon eller trusler for å oppnå sex, seksuell trakassering, voldtekt.
- ▶ **Økonomisk vold**: ulovlig eller urettmessig bruk av den eldre sine penger, eiendeler eller ressurser. F.eks. tyveri av penger og verdisaker, salg av eiendeler eller eiendom, utpressing og stadige lån.
- ▶ **Latent vold**: den makten som ligger i muligheten for ny vold, som gjør at de som blir utsatt for, eller er vitne til vold konstant er på vakt.
- ▶ Andre former for vold: **elektronisk** (f.eks. deling av info/bilder via sms/sosiale medier), **æresrelatert** (f.eks. tvangsekteskap, kjønnslemllestelse) og **menneskehandel** (tvunget til prostitusjon).

Vold mot eldre

- ▶ De fleste lider i det skjulte, få søker hjelp.
  - ▶ Overgriper er ofte egne barn, barnebarn, ektefelle. Slektninger, andre som står nær, og ansatte i hjelpeapparatet.
  - ▶ Ofte avhengig av overgriper, og overgriper av den eldre. Kan se på overgriper som offer.
  - ▶ Tenker at de har gjort seg fortjent til volden.
  - ▶ Opplever volden som en privatsak, som de ikke ønsker at andre skal få innsyn i.
  - ▶ Terskelen for å anmelde familiemedlemmer er svært høy.
  - ▶ Bekymret for å bringe skam over familien, og at konsekvensen for å melde fra kan bli isolasjon eller at overgrepene blir verre.
- ▶ At få tar kontakt betyr ikke at få eldre utsettes for vold.
  - ▶ Skjer trolig mer enn samfunnet er klar over. Eldre mer isolert og lite synlige for resten av samfunnet. Den eldre kan ofte være i et avhengighetsforhold til den som utøver volden.

Elsa

- ▶ <http://www.vernforeldre.no/index.php/overgrep-mot-eldre-overgrep-hjem-elsa/>

Risikofaktorer for vold mot eldre

- ▶ Sykdom
  - ▶ Funksjonssvikt
  - ▶ Isolert livsstil
  - ▶ Lite eller dårlig fungerende sosialt nettverk
  - ▶ Avhengighet
  - ▶ Eldre minster individstatusen sin, har kun en gruppeidentitet
  - ▶ «Holde ut» holdning
-
- ▶ Risikofaktorer kan også knyttes til overgriper i form av rus, psykisk sykdom eller omsorgsbelastning.
  - ▶ Normale aldersforandringer kan skjule eller forveksles med skader som skyldes vold.
  - ▶ Mangel på kunnskap i hjelpeapparatet og frivillige organisasjoner hvor eldre er medlem (LHL, pensjonistforeninger, Lions, Rotary med fl.).

Karl

- ▶ <http://www.vernforeldre.no/index.php/overgrep-mot-eldre-overgrep-hjem-karl/>

Helse, alder og vold

- ▶ Fysisk og psykisk sårbarhet øker
- ▶ Konsekvenser av overgrep øker og kan fremskynde aldringsprosessen.
  - ▶ F.eks. et lårhalsbrudd kan gi varig funksjonshemming.
- ▶ Vanskelig å stille diagnose fordi symptom bildet hos eldre er uklart. Konsekvenser som følge av vold kan lettere bortforklares på grunn av alder.
  - ▶ F.eks. depresjon, søvnløshet, brudd og blåmerker.
- ▶ Funksjonstap og sykdom kan gi aggresjon.
- ▶ Ved f.eks. demens eller afasi vil utsatt ha vansker med å varsle og be om hjelp.

Hva kan du se etter?

- ▶ Dårlig selvivaretagelse
- ▶ Spiseproblem og vekttap
- ▶ Depresjon, forvirring, redsel, angst og søvnmangel
- ▶ Hjelpeløshet og resignasjon
- ▶ Sosial isolasjon
- ▶ Skyld og skamfølelse
- ▶ Merker på kroppen og klærne
- ▶ Endring i økonomi/uvanlig pengebruk
- ▶ Mangler eiendeler og verdisaker
- ▶ Endring av testamente
- ▶ Skader og forklaringer henger ikke sammen
- ▶ Økt etterspørsel etter medisiner

Hvordan kan du møte eldre utsatt for vold?

- ▶ Etabler tillitt
- ▶ Stille enkle og konkrete spørsmål
- ▶ Direkte og tydelige spørsmål om vold/bekymring for vold
- ▶ Ordet vold kan være belastet/stigmatisert, beskriv heller volden.
- ▶ Generalisere opplevelsene
- ▶ Viktig at den utsatte ikke føler skyld, og at de forstår at andre i lignende situasjoner har fått hjelp.
- ▶ For mange eldre er det ikke en løsning å flytte fra hjemmet sitt og «starte på nytt».
- ▶ Tiltakene må ofte ut fra den utsatte sitt perspektiv, skape minst mulig problem for utøver.
- ▶ Hjelp på sine premisser
- ▶ Sammen komme frem til en løsning som er gjennomførbar.

Aktuelle instanser

- ▶ Fastlege eller annen lege
- ▶ Hjemmesykepleien/hjemmetjenesten
- ▶ Familie og nettverk
- ▶ Krisesenter
- ▶ Politi
- ▶ Rusinstitusjon
- ▶ Psykisk helsevern
- ▶ Familievern
- ▶ Advokat
- ▶ Boligkontor
- ▶ Frivillige organisasjoner
- ▶ Bestillerkontor/tildelingsenhet

Vil du vite mer?

- ▶ E-læringsprogrammet om overgrep mot eldre: <http://www.vernforeldre.no/>
- ▶ Vern for eldre, nasjonal kontakttelefon: 800 30 196
Åpningstider mandag til fredag mellom 09 og 15.
- ▶ Aktuell litteratur å lese:
  - ▶ Brosjyre «vold mot eldre»
http://www.krisesenter.com/backup240616/filer/pdf/brosjyrer/vold_mot_eldre.pdf
  - ▶ Jonassen, W., & Sandmoe, A. (2012). *Overgrep mot eldre i Norge - erfaringer og løsningsstrategier*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress AS. (Rapport 3/2012).
  - ▶ Sandmoe, A., Wentzel-Larsen, T., og Hjemdal, O. K. (2017). *Vold og overgrep mot eldre personer i Norge: En nasjonal forekomststudie*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 9/2017).
  - ▶ Under utarbeidelse: veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner. NKVTS, nettbasert veileder.

Spørsmål?

Kontaktinformasjon

- ▶ Sjekk ut vår hjemmeside: <http://www.rkrise.no/>
- ▶ Du kan ta kontakt per telefon, på e-post eller ved oppmøte.
  - ▶ Telefonnummer: 66 93 23 10
  - ▶ E-post: post@rkrise.no

▶ Lavterskel:

De som henvender seg til oss, bestemmer selv hvor forpliktende kontakten skal være. Henvendelsen kan være anonym, man kan ta kontakt på vegne av andre, og det er den enkelte som bestemmer veien videre.

- ▶ Facebookside: Romerike Krisesenter IKS, følg oss gjerne

Tusen takk for meg 😊

